

1 5 листопада 1990 року Кліффсайд-парк, штат Нью-Джерсі

Мати будить мене:

— Сталася біда, — каже вона.

Мені сім, я щокатий малюк у піжамі з черепашками-ніндзя. Я звик до того, що мене будять до світанку, але звичай це робив батько — помолитися на моєму килимку, на якому намальовані мінарети. Мати ніколи не будила.

Однадцята ніч. Батька немає вдома. Останнім часом він затримувався в мечеті у Джерсі-Сіті до дедалі пізнішої години. Але він для мене все одно мій *бабá* — веселий, люблячий, лагідний. Ще сьогодні вранці він знову вчив мене зав'язувати шнурки. З ним біда? Яка біда? Поранений? Загинув? Я не можу ні про що спитати, тому що боюся почути відповідь.

Мати швидко розгортає біле простирадло — воно на кілька секунд хмаркою зависає в повітрі, — тоді нахиляється й розрівнює його на підлозі.

— Подивись мені в очі, Зі, — каже вона, і її обличчя так змінилося від хвилювання, що я її ледве впізнаю. — Тобі треба вдягтися якомога швидше. А потім склади речі на оце простирадло і зав'яжи. Гаразд? Тобі допоможе сестра.

Вона йде до дверей.

— *Юлла*¹, Зі, *юлла*. Давай.

— Зачекай, — кажу я. Це перше слово, на яке я спромігся після того, як викотився з-під ковдри з Хі-меном². — А що мені туди покласти? Які... речі?

¹ Спонукальне слово: швидше, давай (араб.). (Тут і далі прим. перекл.)

² Персонаж коміксів на зразок Супермена.

Я ченний. Скромний. Слухняний. Я хочу робити, як скаже мама.

Вона зупиняється й озирається на мене.

— Що вміститься, — каже вона. — Я не знаю, чи ми повериемося.

Мама розвертається й виходить.

Коли речі зібрано, ми із сестрою і братом спускаємося до вітальні. Мати зателефонувала батьковому двоюрідному братові до Брукліну — ми називаємо його дядько Ібрагім чи просто *амму* — і схвильовано розмовляє з ним. Її обличчя розчервонілося. Вона стискає телефон лівою рукою, а правою нервово поправляє хіджаб там, де він розпustився коло вуха. На тлі розмови говорить телевізор. Термінові новини. «Ми перериваємо програму...» Мати помічає, що ми дивимось, і квапливо вимикає.

Вона ще якийсь час розмовляє з *амму* Ібрагімом, стоячи до нас спиною. Щойно вішає слухавку, як телефон починає дзвонити. Пронизливий звук посеред ночі — аж надто гучний: телефон наче щось знає.

Мати відповідає. Це один з татових друзів із мечеті — таксист Махмуд. За колір волосся його прозивають Рудим. Рудому Махмудові терміново потрібно зв'язатися з татом.

— Його немає вдома, — каже мама. Кілька секунд слухає. — Добре, — каже вона й вішає слухавку.

Телефон страшно дзвонить знову.

Тепер я вже навіть здогадатися не можу, хто там. Мати каже:

— Справді? Питають про нас? Поліція?

За кілька хвилин я прокидаюся на простирадлі перед вітальні. Якимсь чином посеред цього гармидеру я примудрився задрімати. Усе, що ми могли й не могли донести, звалене під дверима купою: здається, наче вона ось-ось упаде. Мати нервово ходить по оселі, знову і знову

перевіряючи вміст сумочки. У неї на руках усі наші свідоцтва про народження: доказ, на випадок чого, що вона наша мати. Мій батько Ель-Саїд Носайр народився в Єгипті. Але мама народилася в Піттсбурзі. До того як вона промовила Шагаду¹ в нашій мечеті й стала мусульманкою — до того як прийняла ім'я Хадіджа Носайр, — її звали Карен Міллз.

— По нас зараз приїде дядько Ібрагім, — каже вона, побачивши, що я сів і тру очі. Тепер тривога в її голосі змінилася легким роздратуванням, нервовістю. — Якщо взагалі доїде...

Я не питаю, куди ми їдемо, і мені ніхто не каже. Просто чекаємо. Чекаємо довше, ніж той час, за який амму доїхав би від Брукліна до Нью-Джерсі. І що довше чекаємо, то швидшими кроками мама міряє кімнату й то сильніше в мене розпирає в грудях, наче там ось-ось вибухне. Сестричка обіймає мене. Я намагаюся бути сміливим. Обіймаю братика.

— О Аллаху! — каже мати. — Це мене з розуму зведе! Я киваю, наче розумію її.

• • •

Ось чого мати мені не розповідає: Мейра Кагане, вояовничого рабина й засновника Ліги захисту євреїв, застрелив араб після промови в залі готелю «Марріотт» у Нью-Йорку. Стрілець утік із місця злочину, при цьому поранивши в ногу літнього чоловіка. Араб кинувся був до таксі, що чекало перед готелем, але потім вискочив і побіг вулицею з лістолетом у руці. Між ним і правоохоронцем із пошти США, який проходив мимо, відбулася перестрілка. Арабський стрілець упав. Новинарі не втрималися від того, щоб підкреслити похмуру подробицю: і рабина,

¹ Ісламський Символ віри.

Й араба було застрелено в шию. Ні один, ні другий практично не мали шансів вижити.

І тепер по телебаченню раз у раз передавали нові поблобиці. Годину тому, коли в нас із братом і сестрою добігали останні хвилини того, що бодай віддалено нагадувало дитинство, мати почула ім'я Мейра Кагане й подивилася на екран. Перше, що вона побачила, були кадри з арабом, який у нього стріляв, і її серце мало не зупинилося: то був мій батько.

• • •

О першій годині ночі дядько Ібрагім під'їжджає до нашого будинку. Він так довго не з'являвся, бо чекав, коли зберуться його дружина й діти. Дядько наполіг, щоб вони поїхали з ним, бо правовірному мусульманину негоже опинятися сам на сам у машині з чужою жінкою — тобто з моєю матір'ю. У салоні вже сиділи п'ятеро. І ми четверо мали якось втулитися між них. Я відчував, що в мами закипає гнів: вона така сама мусульманка, як і дядько, але ж вони з дядьком не їхали б у машині самі — вона з нами, з дітьми. Навіщо було гаяти час?!

Невдовзі ми вже йдемо тунелем, і над нашими головами сяє хворобливе флуоресцентне світло. Машина шалено напхана. Ми являємо собою велетенський вузол перекручених рук і ніг. Мамі потрібно в туалет. Дядько Ібрагім питає, чи не треба десь зупинитися. Мати хитає головою. Каже:

— Завезімо дітей у Бруклін, а тоді — до лікарні. Добре? І якомога швидше. *Юлла!*

Ось і вперше почулося слово «лікарня». Мій батько в лікарні. З ним *біда*. Але це означає, що він поранений, але не мертвий. Шматочки мозаїки починають допасовуватись один до одного в моїй голові.

Коли приїжджаємо до Брукліну (амму Ібрагім живе у великому багатоквартирному будинку біля Проспект-